

Naturen i Tranemo 2009

Gulfläckig glanstrollslända

Utges av Tranemo Naturskyddsförening

Naturskyddsföreningen i Tranemo

Naturen i Tranemo ges ut av Naturskyddsförening i Tranemo och erhålls utan kostnad av medlemmarna i föreningen.

Övriga kan ladda ner den på vår hemsida www.tranemo.snf.se

Adresser till föreningen

Björn-Åke Andersson ordförande	Plommongatan 1 514 35 Tranemo E-post: bjornake.andersson@telia.com	0325-76759
Jan Lundberg korrespondens	Åsarp 514 50 Limmared E-post: jan.lundberg@tranemo.mail.telia.com	0325-78062
Bruno Dahlqvist kassör	Lilla Hestra, Ekekullen 514 91 Tranemo E-post: bruno.dahlqvist@tranemo.se	0325-76787
Sigvard Lundgren vice ordförande	Älvshult, Smeagården 514 93 Ambjörnarp E-post: sigvard.lundgren@telia.com	0325-60305
Thomas Tranefors hemsida	Mjällbo 51492 Uddebo E-post: ipomerope@hotmail.com	0325-627244

Naturskyddsföreningen

Ordförandens sida

De senaste åren har jag allt oftare funderat över vår natur här i hemmamarkerna – hur uppskattat det är av så många människor att vistas i naturen. Då jag rör mig i markerna runt Tranemosjön och Hagatorpet träffar man i princip varenda gång man är ute människor som berättar hur härligt, skönt och avkopplande de tycker det är att vara ute i skog och mark. En del motionerar, andra promenerar och en del har med sig fikakorgen eller grillkorven. Alla sätter de dock stort värde på möjligheten att få vistas i naturen. Samtidigt finns det allt större tryck från olika entreprenörer som vill bygga sjönära boende, starta torvbrytning, anlägga nya industrier, sätta upp vindkraftverk, få dispens från strandskyddet och urholka allemansrätten. Att många intressenter vill etablera sig i vår kommun är givetvis positivt och av stor betydelse för att Tranemo kommun även i framtiden skall vara en attraktiv kommun som människor vill flytta till och inte från. Självklart är detta positivt men det är viktigt att inte glömma bort det värde som naturen faktiskt har i sig själv. Många människor har just orörd natur som ett prioriterat värde när de funderar på att bosätta sig någonstans. Vi har fortfarande ganska mycket orörd natur i vår kommun och det kan tyckas småsint att inte ”släppa till” mark åt ovannämnda intressenter – vi har ju så mycket natur kvar ändå.

Det är här som arbetet med en kommunal översiktsplan blir så viktigt – vilka områden är lämpliga för etableringar av olika slag – eller ännu viktigare – vilka områden har så rika naturvärden att de skall undantas från påverkan. Jag tycker att det vore bra om man snarast, gärna i samarbete med naturskyddsföreningar, fiskeföreningar, friluftsföreningar m.fl., tittade över kommunen och på karta ritade in de områden som av olika anledningar inte skall utsättas för yttre påverkan i någon högre grad. Detta skulle spara mycket tid och administration när nya ansökningar om påverkande verksamheter skall behandlas.

Inventera och rapportera mera – är något jag vill slå ett slag för. Tranemo Naturskyddsförenings medlemmar har ju deltagit i olika inventeringar genom åren. Det har varit riksinventeringar av olika fågelarter, vinterfågelräkningar, florainventeringar, som lade grunden till Västgötafloran, Svensk Fågelatlas och

fjärilar i kommunen för att nämna några. Jag känner också till att jägarna inventerar bl.a. älg och rovdjur i vår kommun. Alla dessa bitar som varje enskild inventerare bidrar med ger en bild av hur djur och växter varierar och detta är en viktig del i den svenska miljöövervakningen. En annan sak som kan ses som en inventering är alla de rapporter från Tranemo som läggs in på www.artportalen.se. Här kan man rapportera fåglar, växter, svampar, däggdjur, småkryp, fjärilar, fiskar m.m. Allt detta hjälper till att visa hur det ser ut just där vi bor.

Ta därför chansen du också att bidra med din lilla bit – börja med att rapportera dina fynd på artportalen och blir du sugen på mer riktade inventeringar så haka på en vinterfågelräkning, en punktrutt eller en floraruta. Många bäckar små blir en stor å och tillsammans är vi starka.

Björn-Åke Andersson
ordförande Tranemo Naturskyddsförening

Pärluggla Foto Jan Lundberg

Styrelsen informerar mera

Informationssamhället gör sig allt mer påmint och för att hålla jämna steg så förmedlar vi information om vår förening, våra aktiviteter och massa annat på vår ständigt uppdaterade hemsida www.tranemo.snf.se.

Dela med dig av dina naturupplevelser genom att skriva något i gästboken och skicka in bilder till vårt galleri eller ta del av andras.

Genom mail kan vi snabbt nå många om viktig information, ändringar i programmet eller nya programpunkter. Tyvärr så har vi ingen uppdaterat sändlista så vi uppmanar er att skicka ett mail till bjornake.andersson@telia.com om ni vill vara med på en sådan.

Fiskar i Tranemo kommun

Fiske är ett stort fritidsintresse för många människor och visst är det lätt att förstå varför. Att få vistas i naturen i trevliga miljöer, känna dofter och höra ljud samtidigt som man hela tiden har spänningsmomentet om det skall nappa eller inte. Och om det nappar - är det den där bjässen man drömt om eller i sämsta fall bottennapp? Visst har vi alla fina barndomsminnen av att meta från en brygga en solig dag och visst minns vi glädjen och spänningen när flötet försvann under vattenytan. Sedan har vi de mer inbitna sportfiskarna som letar efter speciella arter och riktar in sig på bl.a. öring, gädda och gös. Deltagarna i Borås Tidnings "fiskeligan" är många och man kan varje vecka läsa om de fångster som dragits upp ur sjöar och vattendrag.

Men vad döljer sig under ytan i våra vatten?

Tranemo Naturskyddsförening har genom åren, i Naturen i Tranemo, försökt att visa vad som finns av djur och växter i Tranemo kommun. Tidigare artiklar har handlat om grod- och kräldjur, fåglar och däggdjur. Nu har vi gjort ett försök att kartlägga vilka fiskar som finns inom kommunens gränser. Uppgifterna är hämtade från Länsstyrelsens inventeringar av några sjöar, vi har frågat fiskevårdsföreningar och pratat med fiskare som vi känner.

Resultat:

Totalt har vi hittat uppgifter om 29 olika fiskarter i Tranemo kommun.

- Abborre (*Perca fluviatilis*): Finns allmänt i de flesta sjöar i kommunen
- Benlöja, Löja (*Alburnus alburnus*): Sparsam – är rapporterad från Nygårdssjön, Åsasjön, Tranemosjön, Visen, Dalstorpasjön, Simmesjö, Gräskan och Lagmanshagasjön.
- Bergsimpa (*Cottus poecilopus*): Sällsynt – rapporterad från Musån, Visen och Sämsjön.
- Björkna (*Abramis bjoerkna*): Sällsynt – rapporter endast från Grytteredsjön.
- Braxen (*Abramis brama*): Tämligen allmän förekomst i kommunen.
- Bäcknejonöga (*Lampetra planeri*): Sällsynt – endast i bäckar som mynnar i Lagmanshagasjön inkl Västerån.
- Bäckröding (*Salvelinus fontinalis*): Sällsynt - rapporterad från Yttre Åsunden i Länsstyrelsens inventering 1985.

- Bäcköring, Öring (*Salmo trutta*): Sparsamt förekommande i bl.a. Ätran, Musån, Jälmån, Västerån, Toddebäcken, Lagmanshagasjön och Sämsjön. Öringarna har i många år problem med vandringshinder som kraftverksdammar och liknande.
- Elritsa, Skinnäling (*Phoxinus phoxinus*): Tämligen allmän i kommunen med riklig förekomst i bl.a. det gamla grustaget i Gamla Nittorp. Förr mycket vanlig i många bäckar.
- Gers, Gärs (*Gymnocephalus cernuus*): Sällsynt – i Sämsjön, Yttre Åsunden, Torpasjön och ev. i Grytteredsjön.
- Gräskarp (*Ctenopharyngodon idella*): Inplanterad med 2 exemplar i Kroksjön
- Gädda (*Esox lucius*): Finns allmänt i de flesta sjöar i kommunen
- Gös (*Sander lucioperca*): Sparsam – Inplanterad i många sjöar och finns i bl.a. Tranemosjön, Lagmanshagasjön, Gräsken, Torpasjön, Yttre Åsunden, Store Malen, Grytteredsjön, Simmesjö och Ätran.
- Id (*Leuciscus idus*): Sällsynt – en rapport från Simmesjö.
- Karp (*Cyprinus carpio*): Troligen utdöd – utsläppt i Brolången på 1960-talet.

Gädda 9,8 kg Tranemosjön, Leif Jacobsson skymtar i bakgrunden

- Lake (*Lota lota*): Tämligen spridd i kommunen men ganska ovanlig i flera av sjöarna.
- Mal (*Siluris glanis*): Troligen utdöd – enligt uppgift av Östen Knutsson planterades 3 exemplar ut i Byasjön, Ambjörnarp i mitten av 1900-talet. Sigvard Lundgren såg ett ex i Brolången i mitten av 1960-talet. Då malen kan bli uppemot hundra år så finns ju fortfarande en chans att någon individ finns kvar.

- Mört (*Rutilus rutilus*): Allmänt förekommande i flera av kommunens sjöar.
- Mörtbraxen: Sällsynt – denna ovanliga korsning av mört och braxen har sin enda förekomst i Brolången
- Regnbågsöring (*Oncorhynchus mykiss*): Sparsam – inplanterad för sportfiske i bl.a. Kroksjön, Grytteredsjön, Sämsjön och Dalstorpasjön.
- Ruda (*Carassius carassius*): Sällsynt – rapporter finns från Mon, Sjötofta, Valhyltan, Tranemo och Djupasjön, Långhem.
- Rödning (*Salvelinus salvelinus*): Sällsynt – rapporterad från Gräskan i Länsstyrelsens inventering 1985.
- Sarv (*Rutilus aula*): Sällsynt – finns i Ljungsnässjön, Grytteredsjön och Sämsjön.
- Sik, Blåsik (*Coregonus lavaretus*): Sparsam – rapporterad från Mörke Malen, Visen, Opperhalen, Grytteredsjön och Sämsjön.
- Siklöja (*Coregonus albula*): Sparsam – förekomst är rapporterad från Store Malen, Lagmanshagasjön, Gräskan, Visen, Grytteredsjön, Sämsjön, Yttre Åsunden och Torpasjön.
- Spigg (*Pungitius pungitius*): Sällsynt – rapporterad från Sämsjön i Länsstyrelsens inventering 1985.
- Stensimpa (*Cottus gobio*): Sällsynt – rapporter från Visen, Opperhalen och Simmesjö.
- Sutare (*Tinca tinca*): Tämligen allmän förekomst i kommunens sjöar.
- Ål (*Anguilla anguilla*): Sparsam till sällsynt. Ålen var tidigare allmän men har minskat kraftigt de senaste åren och är troligen borta från en del sjöar och åar.

Ovanstående sammanställning skall inte ses som en fullständig inventering av fiskarna i Tranemo utan mer som ett försök att sammanställa dagens kunskap om fisk i kommunen. Den kan säkert kompletteras med uppgifter som vi inte känner till och dessutom förändras ju djurlivet genom åren. Hör gärna av dig om du kan bidra med ny kunskap eller rapportera direkt på artportalen. www.artportalen.se/fish och lycka till med sommarens fiskeupplevelser

Björn-Åke Andersson

Naturens år 2009

2009 har utropats som Naturens år av ett stort antal organisationer och myndigheter i landet. Det är 100 år sedan vår första naturvårdslagstiftning infördes samtidigt som de första nationalparkerna inrättades men också Naturskyddsförening bildades. Vi har den stora äran att få publicera en artikel av riksordföranden i Naturskyddsföreningen Mikael Karlsson om denna betydelsefulla och vitala organisation här NiT.

Ljungpiparens vemodiga läte möter vandraren långt innan den svarta strupen syns mot den gulvita mossen, Sydsveriges största där den ligger i norra Tranemo. Komosse är bara ett bland många exempel på områden som Naturskyddsföreningen har verkat för att skydda genom åren, en historia som nu fyller hundra år.

En snabb överblick visar att föreningen satt starkt avtryck på utvecklingen, från de första nationalparkerna till en bred kamp mot miljöförstöring världen över.

Naturskyddsföreningen har både drivit den utvecklingen och blivit ett resultat av den. Och idag växer vår folkrörelse med medlemmar över hela landet.

Den trenden är viktig, för samtidigt som vi kan räkna upp många segrar – som skyddade arter och områden, minskade utsläpp av föroreningar, och genombrott för miljöpolitiska styrmedel och miljömärkning – så är verksamheten idag mer motiverad idag än någonsin. Utmaningarna är enorma och människans klimatpåverkan är en ödesfråga.

För att undvika en allvarlig och självförstärkande klimatförändring måste utsläppen i världen minska redan inom en tioårsperiod. Men det är möjligt. Katalogen med lösningar är tjock och nya väntar runt hörnet. Vi kan halvera energianvändningen i Sverige på ett par decennier och utveckla förnybara energislag långt snabbare än så, i många fall utan ökade kostnader. Människor är redo för förändringar, och företag och politiker söker lösningar. Utsläppen av växthusgaser kan minskas med minst 40 procent till år 2020. Vid mitten av seklet kan de närma sig noll. Trots klimatutmaningen finns därför goda skäl att vara optimistisk, också inom andra områden.

Vi har kommit långt, vi har starkt stöd bland allmänheten och engagemanget i våra kretsar, länsförbund och nätverk runt om i landet ökar.

I detta läge ska vi fortsätta att stimulera känslan för naturen och folkbilda om ekosystemens värden, hoten mot dem och de lösningar som finns. Vi ska visa vägen till en bättre politik, som sätter pris på miljön, och med miljömärkning vägleda människor och företag till hållbara lösningar. I fokus för verksamheten står natur, hälsa och global solidaritet.

En viktig del av arbetet är att visa på långsiktiga visioner – varför inte börja diskutera ett helt ekologiskt lantbruk och ett kalhyggesfritt skogsbruk? ”Omöjligt”, säger någon. Men det har jag hört om många idéer som föreningen fört fram, och det har oftast varit fel.

Hundra år gammal står föreningen starkare än någonsin. Vi lever i miljörelsens tidevarv. Tänk på det nästa gång du möter ljunpiparen.

Mikael Karlsson

De vilda blommornas dag 2008

Ett antal blomsterintresserade samlades vid niotiden på parkeringen till Moghults naturreservat. Vi var inte själva, ett stort antal knott hälsade oss välkomna. Jag hoppas dom är till nytta för någon, vi hade helst sluppit dom den här dagen.

Från parkeringen till reservatet kunde ett antal blommor beskådas. Där växte bland annat ullört, ett antal fibblor, slättergubbe och ängshavrerot. I gränsen till reservatet rinner en liten bäck, i anslutning till denna växte bland annat kabbeleka, flädervänderot, kärrsilja och hultbräken. Lite längre in hittade vi lopplummer och korallrot, en orkidé som växer i sankna mossmarker. Som hörs av namnet ser roten ut som korall.

Moghults naturreservat är en gammelskog som består av ett flertal vekefuror. Vekefuror har uppkommit genom att man förr i tiden högg bort ena sidan av stammen varvid trädet försökte läka detta. Det bildades kåda i ytan. När detta har skett högg man bort flisor ur vilka man sedan utvann tjära. Detta var en stor exportvara för några hundra år sedan. Med andra ord är träden ett par hundra år gamla. Vi mätte även omkretsen på några av dom grövsta tallarna. Den grövsta tallen vi mätte var 257 cm i omkrets. Lite märkligt är att tallarna inte är grövre när dom är så gamla. Det kan bero på att marken inte har så stor tillväxtförmåga, eller att träden har blivit nedsatt i sin tillväxt på grund av skadan man gjort på stammen.

Det man slås av är att det knappast växer några blommor i reservatet. Det är för dåligt med solljus under träden. Sol är något inte bara människor utan även blommor vill ha. Efter stormarna 1969 och Gudrun öppnades en del luckor och blommorna kan åter invadera dessa ytor. Nu börjar åter träden att överta gläntorna. Återväxten är säkrad. Det kan vi även konstatera vad det gäller blomsterkunnandet. Lilla Elsa Hjorthage från Länghem, 6 år gammal imponerade stort. Hon kunde ett flertal växter, flera än merparten av oss. Hoppas intresset håller i sig så även hon får känna den glädje och tillfredsställelse som jag känner av att hitta nya växter i vår natur.

Bruno Dahlqvist

Fåglar på mossar - inventering 2008

*Igår gjorde jag första rundan på mossarna. Började vid 04.15 och åter 5 timmar senare – mycket mör i benen! Men det blev bra ”lön för mödan”. Av myrfåglarna hittade jag ca 30 par ängspip, ca 20 par buskskätta, 2 par tofsvipa!, 2-4 par ljungpipare, spelande grönbena, spelande enkelbecka, 2+1 trana och minst 6 hoande gökar. Dessutom 1 par lärkfalk som parade sig i toppen av en gran, 1 tornfalk stationär på ena mossen, ca 25 orrtuppar och några hönor, 1 tjäderhöna när jag gick från ena till andra mossen, 1 överflygande gluttsnäppa, 1 överflygande stenkäck!, 2 sj rödstjärtar i kantzonen, ca 10 stenskvättor samt 1 par korp. Skvattram, myrliljor (fjolårs) i mängd på några ställen och en ”parasollmossa”.
Alltså en fantastisk morgon och det är bara att inse att man borde besöka mossarna oftare !*

Så här lyriskt skrev Jens Ekdahl om sitt första inventeringsbesök på Kättsjö västra och östra mossar. Det var åter dags att upprepa de fågelinventeringar av mossar som gjorts vart tionde år sedan 1970-talet. Tyvärr var inte alla besök lika givande.

Bakgrund

1977 och 1978 genomfördes i dåvarande södra Älvsborgs län en fågelinventering på mossar. I Tranemo kommun kom i stort sett alla mossar med en yta av minst 50 ha att besökas. Tio år senare, 1988, gjordes en ny inventering på flertalet av mossarna där det 1977-78 fanns ljungpipare. 1998 upprepades ånyo denna inventering. Resultaten har beskrivits i Naturen i Tranemo 1989 och 1999.

Tidigare sammanfattningar och slutsatser 1988

De viktigaste slutsatserna var att

- ljungpiparna höll ungefär samma antal, men hade minskat eller försvunnit från flera små mossar och ökat i antal på större.
- tofsvipa och gulärta hade minskat i antal och även storspov visade tendens till minskning.
- den enda art som säkert hade ökat i antal var buskskvättan.
- orsakerna till förändringarna ansågs vara en ökande träd- och buskvegetation på myrarna, vilket innebar att de öppna myrytorna inte längre var lika öppna, och det märktes mest på de mindre mossarna.

1998

I sammanfattningen av inventeringen nämndes bl.a. förekomsten av fyra arter som fanns på Artdatabankens lista över hotade och sällsynta arter, nämligen

trana, ljunpipare, storspov och gulärta. För ljunpiparen är mossar den viktigaste biotopen i södra Sverige. Alla utom trana ansågs minska i södra Sverige. Inventeringen 1998 visade inte på någon tydlig nedgång för någon art även om ängspiålrkan sannolikt hade minskat något. Däremot hade den tidigare sällsynta grönbena (1 revir både 1997 och 1988) ökat till fem revir. Den tydligaste ökningen stod göken för, trots att den visade kraftig minskning i Sverige.

Slutsatsen var att myrarnas betydelse som fågelmiljöer blivit allt större eftersom en ökande andel av flera arters bestånd återfanns där.

Inventeringen 2008

Liksom tidigare gjordes två besök på varje mosse, ett i senare halvan av maj och ett under första halvan av juni. De fåglar som iaktogs prickades in på en karta. Efter de båda inventeringarna har inventeraren själv gjort bedömningen av hur många par eller revir som fanns på mossen.

De mossar som inventerades var Bragnums mosse, Boda mosse, Bystads mosse, Hyltegårdsmossen, Pekemossen, Lövö mosse, Kättsjö västra mosse, Kättsjö östra mosse, Stjärnebo mosse och Hästö mosse. Förutom mossarna vid Kättsjö som inte inventerades 1998 har alla inventerats vid alla tillfällen. Några mindre mossar som tidigare haft en ganska fattig fågelfauna besöktes inte.

Inventerare: Björn-Åke Andersson, Magnus Dahl, Jens Ekdahl, Hans Ericson, Jan Lundberg och Sigvard Lundgren.

Ljungpipare Foto: Magnus Dahl

Resultat

Denna gång ges artvis kommentarer för att bättre kunna jämföra med tidigare år. I tabellen ges en översikt över mossearternas beståndsutveckling 1977-2008.

Art	Bestånds- utveckling
Ljungpipare	--
Tofsvipa	--
Storspov	(-)
Grönbena	++
Gök	++
Ängspiplärka	=
Gulärta	--
Buskskvätta	+

Ljungpipare De tidigare inventeringarna har visat på en konstant numerär. 2008 hade antalet minskat drastiskt. Drygt tio par noterades att jämföra med 40-50 par tidigare. Framför allt hade arten minskat kraftigt på de större mossar som tidigare hyst många par. Som exempel kan nämnas Bragnums mosse från ca 5 par till ett par, Kättsjömossarna från ca 20 par 1988 till ca 5 par och Lövä mosse som nu saknade arten.

Tofsvipa Arten tycks i stort sett ha försvunnit från våra mossar. Två par noterades på Kättsjö västra mosse – det var allt. 1977-78 sågs nio par.

Storspov Fem par noterades vilket är i samma storleksordning som tidigare. Om det finns en tendens är den svagt minskande.

Grönbena Ett par noterades både 1977-78 och 1988. 2008 registrerades 8-9 par vilket innebär att den ökning som noterades 1998 har fortsatt.

Enkelbeckasin och skogssnäppa hör inte till mossarnas typiska arter, men kan finnas i anslutning till kanterna. Liksom tidigare har några par eller revir noterats.

Gök Göken förbisågs troligen 1977-78 eftersom den inte ansågs höra till mossens fåglar. Det är därför svårt att i efterhand avgöra hur vanlig den då var, men med stor säkerhet var det få gökar som sågs. Annars borde vi som inventerade då ha reagerat.

Den starka ökning som omnämndes 1998 (1977: 1, 1988:8 och 1998:17) har fortsatt då hela 34 gökar (egentligen hanar) sågs och hördes.

Ängspiplärka 1998 hade ängspiplärkan minskat med ca 20% jämfört med tio år tidigare. 2008 var antalet åter i nivå med 1977-78 och 1988. På några mossar noterades färre pipärkor än tidigare, på andra fler. Arten tycks ha hållit ställningarna väl under den drygt tre decennier långa inventeringsperioden.

Gulärta Sett över tidsperioden för alla inventeringarna har gulärulan minskat kraftigt. Visserligen skedde en viss återhämtning 1998 från det låga antalet 1988, men vid denna inventering noterades bara åtta revir, vilket innebär en minskning med 75% sedan sjuttioalet.

Buskskvätta Mellan de två första inventeringarna var buskskvättan den art som visade den tydligaste ökningen. 1998 hade den inte ökat ytterligare och 2008 märks en viss tillbakagång.

Orre Tidpunkten för inventeringen var inte lämplig för att inventera orre. Arten har noterats på alla mossar utom två.

Bland övriga arter kan nämnas trana som noterats på drygt hälften av mossarna. Högmossen är inte en lämplig häckningsbiotop för arten, vilket däremot kan sankta områden i kanten av en mosse kan vara. En förmodad häckning av lärkfalk upptäcktes vilket framgår av ingressen. På två mossar sågs tornfalk.

Sammanfattning

De tre tidigare inventeringarna har visat att förändringarna i mossarnas fågelfauna har varit relativt begränsade. Flera arter, inte minst de allra mest typiska mossearterna, ljungpipare och ängspiplärka, visade i stort sett konstanta bestånd. 2008 hade ljungpiparen minskat starkt, kvar fanns bara ungefär en fjärdedel av det tidigare antalet. Gulärlans och tofsvipans tillbakagång har fortsatt och de båda arterna kommer kanske snart att saknas på våra mossar. Två andra arter har under trettioårsperioden i stället ökat. Från att i stort sett ha saknats hör numera grönbenan och framför allt göken till våra mossefåglar.

Kommer fågelgruppen att kunna upprepa denna inventering om tio år? Flera deltagare var med redan på 70-talet och åldern kanske börjar ta ut sin rätt. Hur som helst, vi kan känna oss nöjda med att ha genomfört uppföljande inventeringar under drygt 30 år. Men med tanke på denna inventerings resultat känns det mycket angeläget med en uppföljning. För undertecknad är ljungpiparens kraftiga minskning på tio år illavarslande. Kommer jag inte att kunna höra ljungpiparens ödsliga vissling på mossen hemmavid i framtiden har en väsentlig bit av naturupplevelsen upphört.

Sigvard Lundgren

Inventering av häckande våtmarksfåglar vid Ringsmosse 2008

Våren 2008 fick Tranemo fågelgrupp en förfrågan från Södra Skogsenergi om att inventera våtmarksfåglar vid Ringsmosse. Södra skördar torv på Ringsmosse och där torven är färdigskördad ska våtmarker anläggas, nu finns det två områden som har omformats till våtmarker. Det var dessa två områden som undertecknande inventerade under våren och försommaren 2008. Vi gjorde under tiden mitten av april till mitten av juni fyra besök vid mossen. Vid varje tillfälle studerades de två våtmarkerna under minst 30 minuter vardera. Vi stod vid varje våtmark på en plats och observerade därifrån fåglarna. Datum för besöken var :

16 april, 2 maj, 17 maj samt 12 juni.

Resultat:

Häckningar / troliga häckningar

Sångsvan	1 par med 4 pulli
Kricka	4 par varav en lyckad häckning, 1 kull med 8 pulli
Gräsand	2 par i lämplig biotop
Knipa	1 par i lämplig biotop
Trana	1 par påbörjade ruvning, men avbröts
Mindre strandpipare	1 par med 1 pulli
Tofsvipa	som mest 4 ex
Skogssnäppa	1 par i lämplig biotop
Grönbena	1 par i lämplig biotop

Dessutom har följande arter noterats vid mossen:

Ljungpipare	1 ex vid två tillfällen
Orre	4 hanner spelande
Lärkfalk	1 adult födosökande

Magnus Dahl
Jan Lundberg

Trollsländeskådning – ett växande intresse

Trollsländor har blivit alltmer populära bland amatörentomologer och naturälskare. De har också intagit sin självklara plats i naturvårdsarbetet. Den som tittar närmare på dessa vackra djur märker att det inte behöver vara svårt att vara insektskännare.

Trollsländorna är en insektsordning som fascinerat många och som de flesta känner igen. Dessa luftens akrobater har omnämnts i myter och tillskrivits en mängd fantasifulla egenskaper. Förr trodde man till exempel att sländorna kunde sticka ut ögonen på folk med sin långa spetsiga bakkropp. Denna villfarelse har gett insekten sitt norska namn ”öjenstiker”. Även det svenska namnet ”trollslända” vittnar om att djuret har förknippats med något främmande och otäckt.

I verkligheten är trollsländorna än mer fascinerande än vad som sägs i sagorna och myterna, och dessutom är de helt ofarliga för oss människor. Trollsländor tillhör de allra främsta av naturens flygare med en fantasisk manövreringsförmåga. De är glupska rovdjur, både som vuxna och som nymfer. Hela nymfstadiet, som kan vara så länge som 4–5 år, tillbringas i vatten. När nymfen vuxit färdigt klättrar den upp ur vattet och ut ur dess rygg vecklar den fullvuxan sländan ut sig. Denna fascinerande förvandling från nymf till slända sker oftast nattetid. Detta för att sländan ska undvika att bli uppäten av fåglar och andra fiender. Den vuxna sländan lever sedan ett kort men hektiskt liv under några sommarveckor. Den ska då hinna försvara ett revir, jaga, föda, para sig och lägga ägg.

Ljus lyrflickslända Foto Petter Boman

Under senare år har trollsländorna hamnat i fokus för naturvårdare och biologer. Av Sveriges drygt 60 arter finns 6 stycken upptagna på rödlistan (listan över hotade arter) och dessutom finns ett antal svenska arter med på listan över de djur och växter som prioriteras i EU:s naturvårdsarbete (Natur 2000). Under senare tid har det kommit mycket bra och lättanvänd bestämningslitteratur för våra svenska arter. Digitalkamerornas utveckling har också lett till att man med lätthet kan fotografera de sländor man ser för att senare artbestämma dem.

Att titta på trollsländor är enkelt och med den nya betämningslitteraturen som numera finns kan man utan större svårigheter bestämma nästan alla arter. Man behöver en håv för att kunna fånga in djuren för närmare studier. Kikare och kamera kan också vara bra att ha. Vissa svärfångade arter, som till exempel tvåfläckig trollslända *Eptecca bimaculata* går faktiskt att bestämma med en vanlig fältkikare. Kameran kan komma väl till pass om man vill dokumentera nya fynd eller inte kan bestämma djuret direkt i fält.

Alla Sveriges trollsändor är beroende av vatten för sina ägg och larver. Därför är just olika typer av vattensamlingar de bästa platserna att leta efter trollsländor. Fem till sex arter är mer eller mindre knutna till rinnande vatten. Några trivs bäst vid stora sjöars stränder medan andra föredrar små ingenväxande dammar. För att få se så många arter som möjligt bör man därför besöka många olika typer av vattenmiljöer, helst flera gånger vid olika datum. Vissa trollsändor har sin flygtid tidigt på försommaren medan andra arter inte börjar flyga förrän i augusti.

Myrtröslända Foto: Thomas Tranefors

Själva infångandet av trollsländor kan ibland vara förvånansvärt svårt. De stora mosaiktrollsländorna (släktet *Aeshna*) är ofta mycket snabba och svärfångade. Om du missar sländan med håven flyger den ofta iväg en bit men då är det bara att stå kvar och vänta, sländan kommer snart tillbaka. Eftersom hannarna håller revir kommer de nästan alltid tillbaka till samma plats under sina patrulleringsrundor. För att lyckas med infångandet krävs en bra trollsländehåv. Den ska helst ha en håvring med en diameter på cirka 30-40 cm och ett långt skaft (gärna 2 m). Det bästa sättet att skaffa sig en håv är att bygga den själv.

Om du ger dig ut till en sjö eller å med håven kommer du snart märka att det finns massor av färgsprakande och spännade trollsändor att upptäcka. Snart kommer du även inse att det är ganska enkelt att få namn på dessa märkliga insekter. Då har du blivit en trollsländeskådare.

Trollsländor i Tranemo

Mellan 1993–1997 genomförde jag och min vän Tobias Ivarsson en större inventering av trollsländor i Tranemo och Ulricehamn kommuner. Vi besökte en stor mängd sjöar, åar och mindre vattensamlingar årligen. Totalt besöktes 92 olika lokaler i Tranemo kommun och nästan det dubbla i Ulricehamn. Inventeringsarbetet resulterade i ett flertal nya landskapsfynd och andra spännande observationer. 42 arter observerades i Tranemo kommun, vilket måste anses som ett mycket stort antal.

Jag tänker här presentera några av de mer intressanta och representativa arterna som vi hittade i kommunen, ge tips på bra lokaler och spekulera något kring arter som ännu inte är kända men som borde finnas i Tranemotrakten.

Den tvåfläckiga trollsländan *Epiteca bimaculata* ansågs länge vara en stor sällsynthet och hittades för första gången i Västergötland i Ulricehamn i början på 1990-talet. Under vår inventering noterade vi arterna på inte mindre än 12 lokaler i Tranemo kommun. Arten är svår att fånga eftersom den oftast flyger omkring i utkanten av flytbladsvegetationen i större sjöar. Med lite träning kan man dock lära sig att känna igen den i flykten och då kan man observera den med en vanlig handkikare. Arten borde finnas i flera av kommunens större sjöar.

Kungstrollsländan *Cordulegaster boltoni* är en av Sveriges största arter och är vackert tecknad i gul och svart. Arten hittas nästan uteslutande i strömmande vatten där hannarna patrullerar fram och tillbaka längs åstränderna. På lokaler där man hittar kungstrollslända finns nästan alltid en eller båda arterna av de vackert blåskimrande jungfrusländorna *Calopteryx virgo* och *C. splendens*. Med lite tur och om vattnet är ganska starkt strömmande kan man även hitta flodtrollsländan *Onychygumphus forcipatus*. Stora delar av Jälmåns lopp genom kommunen utgör lämpliga lokaler för dessa arter.

Två av de arter som prioriteras i EU:s naturvårdsarbete, Natura 2000, är citronfläckig kärrtrollslända *Leucorrhinia pectoralis* och bred kärrtrollslända *L. caudalis*. Båda dessa arter förekommer i kommunen, den första relativt vanligt i mindre igenväxande dammar på minst sex lokaler. Bred kärrtrollslända är bara känd från en lokal i kommunen, en mindre tjärn med kraftigt utvecklat gungfly. Både den citronfläckade och den breda kärrtrollsländan borde finnas på betydligt flera lokaler i kommunen.

Högmossen Komosse utgör en speciell miljö med en intressant trollsländefauna. Runt de mindre gölarna och runt Björnsjön i naturreservatet finns den nordliga arten fjällmosaik-trollslända *Aeshna caerulea*. Arten är mycket sällsynt i södra Sverige med endast ett fåtal förekomster i Västergötland. På Ulricehamnsdelen av mossen finns en lokal med den nordliga flicksländan Johanssons flickslända *Coenagrion johanssoni*. Fyndet gjordes i mitten av 1990-talet av Tobias Ivarsson och är det första och hittills det enda kända i Västra Götaland. Under

senare år har arten också observerats i Östergötland. Det är möjligt att det kan finnas ytterligare någon nordlig art på Komosse.

Det är svårt att peka ut vilken av Tranemos alla trollsländelokaler som är den bästa eller artrikaste. Ju fler gånger man besöker en lokal desto fler arter upptäcker man. Dalstorpasjön är den lokal jag själv studerat mest och där har 20 arter hittills noterats. Sjön har den fördelen att den är stor nog att hysa en mängd olika biotyper vilker bidrar till det den stora artrikedomen. Runt Tranemosjön har jag under mina få besök observerat 15 arter, bland annat tvåfläckig trollslända och citronfläckig kärrtrollslända. Lokalen har en stor potential att hysa betydligt fler arter, speciellt i den intressanta miljön vid Assmans utlopp.

Trots att trollsländorna är en relativt välstuderad insektsgrupp finns det fortfarande många spännande fynd och upptäckter att göra, inte minst i Tranemo kommun. I grannkommunen Ulricehamn förekommer flera arter som ännu inte är påträffade i Tranemo. Grön mosaiktrollslända *Aeshna viridis*, stor ängstrollslända *Sympetrum striolatum*, den tidigare nämnda Johanssons flickslända är mig veterligen ännu inte kända från Tranemo.

Under senare år har vissa arter börjat expandera sin utbredning norr ut och torde numera vara fullt möjliga att träffa på i våra trakter. Den sydliga arten höstmosaiktrollsländan *Aeshna mixta* och den mer östliga vinterflicksländan *Sympecma fusca* är två exempel på sådan arter.

Petter Boman

Boktips

Åke Sandhall 2000. Trollsländor i Europa. 2:a reviderade upplagan. Stenströms Bokförlag AB/Interpublishing. Stockholm.

Göran Sahlén 1996. Sveriges trollsländor. Fältbiologerna. Stockholm.

Länsstyrelsen i Södermanland 2007. Trollsländor i Sverige – en fälthandbok. Länsstyrelsen i Södermanland. (Boken kan beställas från Stockholms Entomologiska Förening.)

Fåglar i Tranemo 2008

Årets fågelrapport är huvudsakligen hämtad ur det internetbaserade rapporteringssystemet Svalan. Liksom tidigare år kommer merparten av observationerna från fågelgruppens medlemmar men för varje år ökar antalet observationer från andra skådare som rapporterat från vår kommun.

Det går naturligtvis även fortsättningsvis att rapportera sina fågelobservationer via brev, mejl eller telefon till undertecknad eller någon i fågelgruppen.

Vi vill uppmana alla att rapportera även de ”vanliga” arter som ökar eller minskar, detta för att kunna följa utvecklingen över tiden och få en bild av hur fågelfaunan förändras i vår kommun. Det är extra intressant med häckningar.

Vi vill också att ni rapporterar förstafyndet för våra flyttfåglar för att se om ankomsttiden förändras genom åren.

Ordlista: ad=gammal fågel, juv=ungfågel, 2K= fågel född förra året, 2K+ en fågel som är född förra året eller tidigare.

Siffran inom parantes anger antalet observationer av arten t.o.m. 2007.

Björn-Åke Andersson

Smålom En misslyckad häckning Sjötofta (SL, BÅA).

Storlom Misslyckade häckningar: 1 par Övre Älvsjön, Ambjörnarp (SL), 2 par Lagmanshagasjön, Ljungsarp (JE,AS), 1 par Pjukasjön, Ambjörnarp (Bernt Lundgren), Grytteredsjön (JL,RJ).

1:a obs: 1 ex Torpasjön, Långhem 29/3 (JL).

Observationer av par, men inga rapporter om häckning, finns från flera lämpliga häckningssjöar.

Smådopping (50) 1 ex Rådde, Långhem 1/4 – 21/9 (TFG).

Skäggdopping Vinterfynd: 1-2 ex Sämsjön, Månstad 19-27/1 (SB,MD), max 8 ex Yttre Åsunden, Långhem 4-27/1 (SB, m.fl), 1 ex Tranemosjön 1/12 (SL), 40 ex Dragsudden, Yttre Åsunden, Långhem 7/12 (MD), 1 ex mot S Torpasjön, Långhem 28/12 (MD).

Svarthakedopping Häckningar: Korrebo, Månstad 2 par (2+1 unge) (BÅA, Thomas Karlsson), Rådde, Långhem 4-5 par (inga ungar) (TFG), Källhult, Limmared 1 par (inga ungar) (MD, m.fl).

Storskarv Stort antal: 150 ex Dragsudden, Yttre Åsunden, Långhem 8/11 (MD).

Gråhäger. Häckningar: 3 bon (6ungar) Lagmanshagasjön, Ljungsarp (JE), 1 bo (2ungar), Högalid, Ambjörnarp (Anders Wikland), 2 bon (ruvande fåglar) Torpasjön, Långhem (MD). Fyra januari- och två decemberfynd är rapporterat. Ny häckningslokal i Ambjörnarp.

Mindre sångsvan (75) 22 ex mot N Ljungsarp 28/2 (JE), 1 ex hörd Slätte, Limmared 2/3 (MD), 5 ex mot NO Tranemo 7/3 (SL), 32 ex mot O Älvshult, Ambjörnarp 14/3 (SL), 7 ex mot N Växtorp, Dalstorp 15/3 (SB).

Sångsvan Häckningar: Rings mosse, Månstad (4 ungar) (JL,MD m.fl.), Rådde, Långhem (1 unge) (TFG), Källhult, Limmared (2 ungar) (TFG). Stort antal: 170 ex Korrebo, Månstad 30/11 (BÅA).

Sädgås Tidig obs: 20 ex mot N Växtorp, Dalstorp 28/2 (SB).

Bläsgås (21) 1 ex mot N Rådde, Långhem 8/3 (JL,MD), 1 ex hörd Tranemo 7/10 (HE), 1 1K Korrebo, Månstad 16/11 (SB).

Grågås. Häckningar: Endast 6 häckningar är rapporterade. Höga antal: 223 ex mot V Grytteredsjön 29/7 (JL,RJ), 200 ex Korrebo, Månstad 31/8 (BÅA,MD) och 177 ex mot S Älvshult, Ambjörnarp 30/10 (SL). Två halsmärkta grågäss, EAF och ESD, observerades i Ljungsarp under våren och sommaren (JE). Se separat artikel i denna NiT.

Tofsmes Foto: Anders Svensson

Kanadagås. Häckningar: 14 häckningar är rapporterade från kommunen. Stort antal: 150 ex Korrebo, Månstad 24/2-2/3 (SB,JL,MD).

Vitkindad gås. (27) 2 ex Hofsnäs, Långhem 31/5 (LA).

Prutgås (37) 49 + 46 ex mot N Tranemosjön 1/6 (JE), 4 ex Lagmanshagasjön, Ljungsarp 1/6 (JE), 40 ex mot NO Normanslid, Uddebo 1/6 (RB).

Gravand (25) 1 ex Torpasjön, Långhem 6/4 (SB, m.fl.)

Bläsand Fynd under häckningstid: 1 hane Rådde, Långhem 22/6-11/7 (JL,BÅA,LA).

Snatterand (44) 1 par Tranemosjön 30/3 (MD,TT), 2 ex Rådde, Långhem 31/8 (BÅA).

Stjærtand 4 ex mot N Korrebo, Månstad 30/3 (SB,JvH), 1 ad hane samma lokal 6/4 (BÅA), 1 ad hane Rådde, Långhem 11/7 (LA) 2-4 honfärgade ex samma lokal 7-12/9 (JL,BÅA).

Årta. (77) 1 honfärgat ex Rådde, Långhem 20/9 (MD).

Skedand. 1 par Lagmanshagasjön, Ljungsarp 23/4 (JE), 1 honfärgat ex Rådde, Långhem 25/7 (JL), 1 honfärgat ex samma lokal 20/9 (MD).

Brunand. 1 hane Rådde, Långhem 17/5 (AS,JL).

Vigg Max 10 ex under häckningstid Rådde, Långhem (TFG). Ingen konstaterad häckning.

Ejder (34) 1 ad hane Lagmanshagasjön, Ljungsarp 6/4 (JE).

Sjöorre. Nattsträck: 30 flockar mot N Älvshult, Ambjörnarp 31/3-3/5 (SL), 2 flockar mot N Algutstorpsjön 11/5 (BÅA), 1 flock mot S Älvshult, Ambjörnarp 25/8 (SL). Övriga obsar: 1 par Sämsjön, Månstad 6/4 (SB,JvH,BÅA), 1 par Dalstorpsjön 2/5 (BÅA), 14 ex Torpasjön, Långhem 2/5 (JL,SB), 9 ex mot N Opensten, Limmared 12/10 (JL,RJ).

Svärta (50) 3 ex Dalstorpsjön 7/4 (SB), 1 par samma lokal 2/5 (BÅA), 1 par Sämsjön, Månstad 2/5 (SB,JL).

Salskrake. (83) 1 hane Tranemosjön 1/4 (JL, Thomas GH Johansson), 1 par Torpasjön, Långhem 14/4 (AS), 1 hona Dragsudden, Yttre Åsunden, Långhem 10/11 (SB).

Småskrake. 2 honor Torpasjön, Långhem 6/4 (MD), 1 hane Lagmanshagasjön, Ljungsarp 14/4 (AS), 1 par Yttre Åsunden, Långhem 26/4 (JL), 1 hane Torpasjön, Långhem 27/4 (BÅA), 7 ex samma lokal 4/10 (JL).

Storskrake Stort antal: 200 ex Hofsnäs, Långhem 5/1 (JL).

Bivråk Fynd under häckningstid är rapporterat från 6 lokaler. Stort antal: 20 ex mot S Växtorp, Dalstorp 23/8 (SB), 32 ex mot S Älvshult, Ambjörnarp 24/8 (SL). Tidig obs: 4 ex mot N Älvshult, Ambjörnarp 27/4 (SL).

Rödglada (63) 1 ex mot N Växtorp, Dalstorp (SB), 1 ex Kindsboda, Månstad 1/5 (Johan och Ander Bergquist), 1 ex Limmared 16/5 (AS), 1 ex Fägerhult, Långhem 22/5 (Mikael Ramström).

Havsörn minst 5 olika fåglar observerade i området Rådde-Hofsnäs-Torpa 6/1-14/3 (SB,JL,AS,MD,JE), 2 ex mot N Mjällbo, Uddebo 14/2 (TT), 1 3K+ Dragsudden, Yttre Åsunden, Långhem 19-27/4 (AS,MD), 1 ad samma lokal 5/8 (MD), 1 ex Tranemosjön 6/11 (DR), 1 1K+ mot S Södra Åsarp, Limmared 16/11 (JL), 2 ex Långhem 14/12 (LA).

Brun kärrhök Fynd under häckningstid: 1 hona , 1 2K hane Rådde, Långhem 26/5-22/7 (TFG,CGA,m.fl.).

Strömstare Foto: Anders Svensson

Duvhök Häckning: 1 par Fägerhult, Långhem (Mikael Ramström).

Fjällvråk Vinterfynd: 1 ex Kindsboda, Månstad 10/2 (Lars Bronald).

Kungsörn 1 3K+ Torpasjön, Långhem 3/1 (BÅA), 1 2K samma lokal 19/1 (SB), 1 juv Fåle, Limmared 3/2 (Klas-Göran Stenblock), 1 juv Berg, Tranemo 16/2 (Paul Johansson), 1 2K Bystad, Limmared 4/3 (MD), 2 2K+ mot N Kättsjö, Grimsås 16/3 (JE), 1 ex Hofsnäs, Långhem (Mats Grönberg, Elisabeth Johansson, Kent Hjorthage), 1 2K Södra Åsarp, Limmared 25/4 (JL), 2 2K+ Rådde, Långhem 27/9 (LA), 1 1K+ Kättsjö, Grimsås 3/12 (Thina Ekdahl), 1 ex mot S Skårtebo, Limmared 27/12 (TT).

Fiskgjuse Häckningar: Ambjörnarp 1 unge (SL), Ambjörnarp 2 ungar (JE), Hulared 2 ungar (BZ,BÅA), Långhem (LA), Tranemo (BÅA).
Första obs: 1 ex mot O Bystad, Limmared 29/3 (MD).

Tornfalk Fynd under häckningstid: 1 ex Rådde, Långhem 31/5-1/6 (JE,LA).

Lärkfalk Häckning: Ambjörnarp 2 ungar (SL). Observationer som tyder på häckning: Ljungsarp (JE), Grimsås (JE), Sjötofta (SL), Nittorp (SL,DR,BÅA), Tranemo (HE).

Pilgrimsfalk (57) 1 ad hane mot S Växtorp, Dalstorp 23/8 (SB), 1 ex mot S Tranemosjön 16/10 (TT).

Orre 20 spelande tuppar Kättsjö västra mosse, Grimsås 17/5 (JE). Rapporterad från 18 lokaler

Tjäder 4 spelande tuppar Askåker, Ljungsarp (JE). Dessutom rapporter från 21 lokaler. Första spelplatsen som rapporterats på säkert 30 år.

Kornknarr (30) 1 ex Broaslätt, Långhem 27/5 (MD), 1 ex Kättsjö, Grimsås 10/6 (JE).

Vattenrall (74) Häckning: 1 par 3 ungar Rådde, Långhem (TFG). Dessutom 1 ex Grytteredsjön, Hulared 4/6 (BÅA), 1 ex Tranemosjön 17/8 (JL,SL), 1 ex samma lokal 7/9 (BÅA).

Rörhöna (60) Häckning: 1 par 3 ungar Källhult, Limmared (Thomas Karlsson) och 1 par 2 ungar Rådde, Långhem (JE,JL). Dessutom 1 ex Korrebo, Månstad 21/5-8/7 (Thomas Karlsson,BÅA).

Sothöna Häckning: minst 3 kullar Rådde, Långhem (TFG).

Trana Första obs: 2 ex Södra Åsarp 28-29/2 (JL,RJ,AS). Tidiga obsar: 1 ex mot Ryda mader, Nittorp 2/3 (BÅA), 1 ex Kättsjö, Grimsås 8/3 (JE), 2 ex mot N Mjällbo, Uddebo 8/3 (TT), 1 ex Älvshult, Ambjörnarp 8/3 (SL), 1 par Slätte Limmared 9/3 (MD), 1 par Nittorp 9/3 (JE), 1 ex Ryda mader, Nittorp 9/3 (JE), 2 par Rådde, Länghem 9/3 (MD,SB), 5 ex mot N Tranemo 10/3 (TT), 1 par Normanslid, Uddebo 10/3, 30 ex mot N Växtorp, Dalstorp 10/3 (SB). Sena obsar: 2 ex Korrebo, Månstad 10-16/11 (SB), 1 ex mot S Kättsjö, Grimsås 22/11 (JE).

Ett flertal färgmärkta individer har noterats i kommunen och häckande par har kontrollerats.

Strandskata 2 ex Lagmanshagasjön, Ljungsarp 3-24/4 (JE), 1 ex samma lokal 14/5 (AS), 2 ex Sämsjön, Månstad 6/4-15/7 (TFG), 1 ex Torpasjön, Länghem 6/4 (MD,m.fl.), 1 ex Tranemosjön 14-18/4 (TT,KM), 2 ex Nygårdssjön, Nittorp 10/4-1/5 (TFG).

Mindre strandpipare Häckning: 1 par Rings mosse, Månstad (TFG), 2 par Grysjön, Sjötofta (SL), 2 par Algutstorpsjön, Tranemo (TFG). Fynd under häckningstid finns rapporterat från följande lokaler: Hyltegårde, Limmared (BÅA,AS), Berg, Tranemo (TT,BÅA).

Tofsvipa Tidiga obsar: 1 ex Limmared 2/2 (AS), 1 ex samma lokal 25/2 (BÅA), 30 ex Korrebo, Månstad 28/2 (SB), 21 ex samma lokal 29/2 (AS), 5 ex Limmared 29/2 (JL).

Mosnäppa (27) 5 ad Algutstorpsjön, Tranemo 19/5 (JE). Vårfynd är sällsynta i kommunen.

Spovsnäppa (17) 1 ad Rådde, Länghem 19-20/7 (Jörgen Larsson,m.fl.). Senast arten sågs var 2000.

Kärrensäppa 1 ad Rådde, Länghem 14-15/7 (Thomas Karlsson,JE), 1 ex Algutstorpasjön, Tranemo 20/7 (KM,SB), 2 ad samma lokal 23/7 (AS), 2 ex Rådde, Länghem 31/8 (BÅA).

Brushane (90) 2 ex mot N Gryttereedsjön, Hulared 4/5 (JL,RJ), 2 hanar mot N Tranemosjön 6/5 (KM), 1 par mot N Tranemo 23/5 (MD), 1 ex Rådde, Länghem 18/7 (AS,JL), 1 ad hane samma lokal 20/7 (SB), 1 ex samma lokal 2/8 (JL,MD).

Dvärgbeckasin (62) 3 ex Södra Åsarp, Limmared 26/10 (JL), 2 ex samma lokal 2/11 (JL,RJ).

Morkulla Vinterfynd: 1 ex Boda, Dalstorp 7/1 (JE), 2 ex Hagasjön, Tranemo 2/3 (JL,MD).

Morkulla har under senare år konstaterats under flera vintrar i kommunen.

Myrspov (63) 4 ex mot S Grytteredsjön, Hulared 15/7 (JL,RJ), 6 ad mot S Yttre Åsunden, Långhem 20/7 (KM), 30 ad mot S Torpasjön, Långhem 20/7 (SB).

Småspov 1 ex mot N Rådde, Långhem 5/5 (TFG), 1 ex mot NO Älvshult, Ambjörnarp 9/5 (SL).

Storspov Häckning/trolig häckning är rapporterad från 12 lokaler i kommunen.

Svartsnäppa (99) 2 ex mot S Lagmanshagasjön, Ljungsarp 22/6 (JE), 1-2 ex Rådde, Långhem 13-17/7 (TFG).

Rödbena 1 ex Grysjön, Sjötofta 6/6 (SL), 1 ex Torpanäset, Långhem 24/6 (TT), 2 ex Rådde, Långhem 2/7 (BÅA), 2 ex samma lokal 17-20/7 (AS,SB,Jörgen Larsson), 2 ex mot S Yttre Åsunden, Långhem 20/7 (KM).

Gluttsnäppa Sommarfynd: 2 ex Grysjön, Sjötofta 14/6 (SL).

Drillsnäppa 1:a årsobs: 1 ex Åbacken, Limmared 20/4 (MD).

Silltrut. (101) 1 ad Älvshult, Ambjörnarp 30/3 (SL), 1 ad Övre Älvsjön, Ambjörnarp 6/4 (SL), 1 ad mot N Åbacken, Limmared 20/4 (MD), 1 ad Torpasjön, Långhem 7/7 (JL).

Gråtrut. Häckning: 2 par Övre Älvsjön, Ambjörnarp (SL). Lokaler: Björdsdamm, Tranemo (BÅA), Lagmanshagasjön, Ljungsarp (JE), Visen, Ambjörnarp (JE).

Havstrut. Häckning: 1 par Lagmanshagasjön, Ljungsarp (JE).

Fisktärna Häckningar: 1 par Sämsjön, Månstad (JE), 1 par Torpasjön, Långhem (JE), 4 par Lagmanshagasjön, Ljungsarp (JE), 2 par Visen, Ambjörnarp (JE)..

Silvertärna 6 ex mot S Torpasjön, Långhem 20/7 (SB,KM).

Svarttärna (13) 1 ex Sämsjön, Månstad 1/5 (SB,TFG).

Skogsduva Fynd under häckningstid: 1 ex Torpanäset, Långhem 2/6 (CGA).

Ringduva Vinterfynd: 1 ex Bystad, Limmared 31/1-3/2 (MD), 1-2 ex Södra Åsarp, Limmared 16-23/2 (JL), 1 ex Älvshult, Ambjörnarp 23/2 (SL). Stort antal: 1000 ex mot N Växtorp, Dalstorp 30/3 (SB).

Turkduva (66) 1 ex Tranemo 13-19/5 (KM,MD), 1 ex Dalstorp 28/8 (SB).

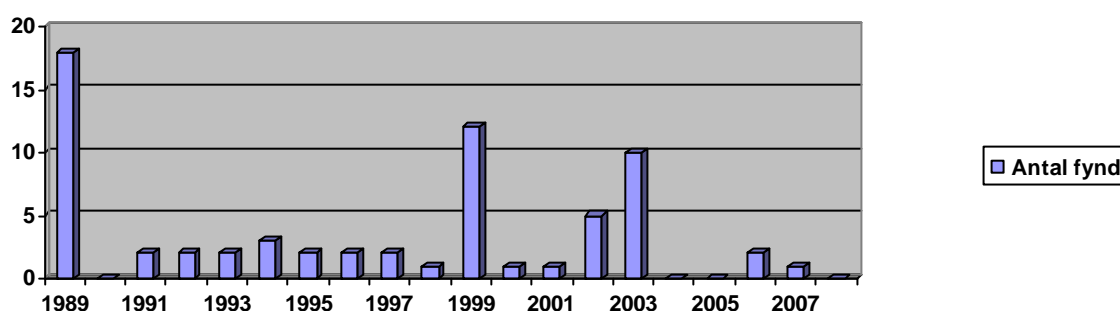
Gök 1:a årsobs: 1 ex Kättsjö, Grimsås 1/5 (JE). Stort antal: 6 ex Bragnums mosse, Länghem 21/5 (BÅA), 6 ex Boda mosse, Månstad 21/5 (BÅA).

Sparvuggla Rapporterad från 12 lokaler under häckningstid.

Kattuggla Rapporterad från 12 lokaler under häckningstid varav 2 konstaterade häckningar Mjällbo, Uddebo (TT), Stubbo, Grimsås (Niklas Andersson).

Hornuggla 1 ex ropande Älvshult, Ambjörnarp 2/5 (SL). Hornugglan har blivit en sällsynt besökare i kommunen de senaste åren.

Antal häckningar av hornuggla 1989-2008

Figur 1 Som diagrammet visar så varierar hornugglan kraftigt i kommunen.

Jorduggla (5) 1 ex Skårtebo, Limmared 28/10 (RJ).

Senaste gången jorduggla sågs i kommunen var 1990 då faktiskt 2 fynd gjordes.

Pärluggla Rapporterad från 3 lokaler under häckningstid varav en häckning Moghult, Grimsås (AS,JL,MD).

Nattskärra 1 ex spelande Brandsmo, Tranemo 24/5-13/6 (TFG), 1 ex spelande Kättsjö, Grimsås 3-5/6 (JE), 1 ex spelande Limmared 13/6 (Klas-Göran Stenblock), 1 ex spelande Björkered, Ambjörnarp 25-29/6 (TT,SL), 1 ex Lida, Ambjörnarp 10/8 (SL). Ett uppsving för nattskärnan i kommunen med 4 spelande och en obs i lämplig biotop. Vi får se om detta är ett tillfälligt toppår eller om 2009 blir lika bra.

Tornseglare 1:a årsobs: 1 ex Askåker, Ljungsarp 9/5 (JE).

Kungsfiskare (44) 2 ex Lagmanshagasjön, Ljungsarp 15/8 (Jörgen Ekdahl), 1 ex Nittorp 26/8-20/11 (HE), 1 ex Limmared 16/10 (Klas-Göran Stenblock). Ett bra år för denna fågelvärldens juvel som vi sällan har glädjen att få se i kommunen.

Härfågel (9) 1 ex Algutstorp, Tranemo 4/10 (Jan-Åke Mellander).

Göktyta Revirhävdande fåglar har noterats på endast en lokal, nämligen Älvshult, Ambjörnarp (SL).

Mindre hackspett Vår- och sommarfynd har noterats på 10 lokaler.

Tretåig hackspett (7) 1 2K+ hane Nittorp 25/9 (HE).

Trädlärka Lokaler: 1 par Tranemosjön (TFG) 1 par grusgrop söder Tranemosjön (TT,BÅA), 1 par Björkered, Ambjörnarp (TT), 1 par Svedbergs, Dalstorp (JE), 1 par Byasjön, Ambjörnarp (SL, Hasse Palmqvist), Sörkvarna, Dalstorp (TT).

Sånglärka 1:a årsobs: 1 ex mot N Korrebo, Månstad 9/2 (BÅA), 4 ex Älvshult, Ambjörnarp 9/2 (SL), 1 ex mot N Opensten, Limmared 9/2 (JL).

Backsvala Häckningar: 10 bon Limmared (MD,LA), 25 bon i matjordshög Fyndlagret, Tranemo (BÅA), 20-30 bon Sörkvarna, Dalstorp (TT), 2 bon Tranemosjön (TT).

Rödstrupig piplärka (84) 1 ex mot N Älvshult, Ambjörnarp 10/5 (SL), 1 ex Åbacken, Limmared 21/9 (MD).

Vårfynd är sällsynta i kommunen och ovanstående är det 7:e vårfyndet.

Gulärta Lokaler: Bragnums mosse, Långhem (BÅA), Tranemosjön (TFG), Kättsjö västra mosse, Grimsås (JE), Pekemossen, Tranemo (JL), Bystadmossen, Limmared (MD).

Forsärta Häckningar eller fynd som tyder på häckning är rapporterade från 13 lokaler. Dålig rapportering då flera kända lokaler saknas. Tidiga obsar: 1 ex Hunnabo, Ambjörnarp 13/3 (SL), 1 par Forsa, Långhem 15/3 (RB), 1 ex Växtorp, Dalstorp 15/3 (SB), 1 ex Järphult, Tranemo 16/3 (BÅA), 1 ex Kättsjö, Grimsås 16/3 (JE).

Sädesärta 1:a årsobs: 1 hane Berg, Tranemo 21/3 (TT). Stort antal: 200 ex Såget, Limmared 31/8 (BÅA).

Rödhake Vinterfynd: 1 ex Grimsås 26/1 (Tommy Ekdahl), 1 ex Långhem 26/1 (LA), 1 ex januari-februari Rosenlund, Limmared (Björn Josefsson), 1 ex Limmared 16/2 (AS). Rödhaken är en art som allt oftare övervintrar hos oss.

Näktergal (23) 1 sjungande Fägerhult, Långhem 17/5 (Mikael Ramström). Senaste gången näktergalen sjöng i kommunen var 2003

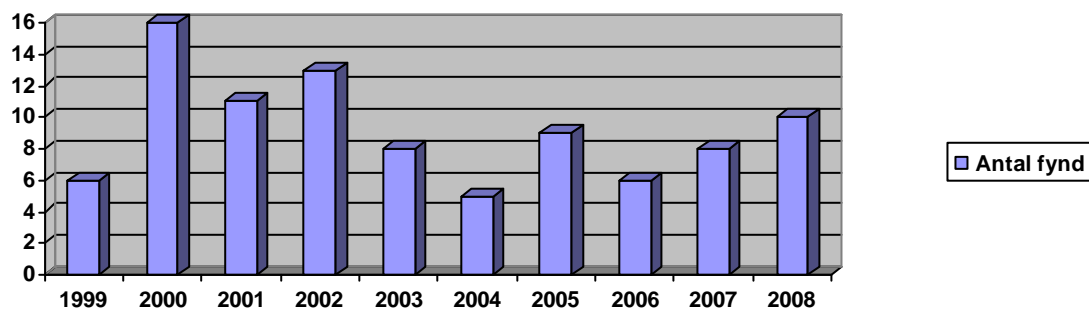
Svart rödstjärt Häckningar och fynd som tyder på häckningar är gjorda på följande lokaler: 2 par Erik Larsson Bygg, Limmared (JL), 1 par Ardagh, Limmared (JL), 1 par Hyltegårde, Limmared (AS,MD), 1 par Rörvik, Tranemo

(KM), 1 par Teknos, Tranemo (MD), 1 par Nexans, Grimsås (Tommy Ekdahl).
Vinterfynd: 1 ex Primo, Limmared 27/12 (TT). Första vinterfyndet i kommunen.

Ringtrast 1 hane Opensten, Limmared 13/4 (JL), 2 hanar Ladugården,
Limmared 15/4 (JL), 1 hane Normanslid, Uddebo 30/4 (RB).

Rödvingetrast Tecken som tyder på häckning har noterats på 10 lokaler i kommunen.

Antal fynd som tyder på häckning i Tranemo kommun 1999-2008

Figur 2 Rödvingetrasten har etablerat sig som häckare i Tranemo kommun sedan den första häckningen konstaterades 1983.

Sävsångare Sjungande fåglar har noterats från Tranemosjön max 3 ex (JE), 1 ex Grytteredsjön, Hulared (JL,RJ), 2 ex Råde, Länghem (JE), 1 ex Gärdsjön, Länghem (LA). Tidig obs: fågeln vid Grytteredsjön sjöng 4/5.

Kärrsångare (103) 1 sjungande Rosenlund, Limmared 15-26/5 (MD,JL), 1-2 sjungande Tranemosjön 15/5-5/6 (TFG), 1 sjungande Gärdsjön, Länghem 26/5 (LA), 1 sjungande Uddebo 9/6 (SL,DR).

Härmsångare Tidig obs: 1 sjungande Limmared 4/5 (JL).

Ärtsångare Tidiga obsar: 1 sjungande Älvshult, Ambjörnarp 25/4 (SL), 1 sjungande Kättsjö, Grimsås 26/4 (JE).

Törnsångare Tidig obs: 1 sjungande Tranemosjön 1/5 (TFG).

Svarthätta Sena obsar: 1 hane Älvshult, Ambjörnarp 2/10 och en hona samma lokal 4/10 (SL).

Gransångare Sommarfynd: 1 sjungande Grimsås 8/5-4/7 (JE), 1 sjungande Rörvik, Tranemo 19-22/5 (JL), 1 sjungande Mjällbo, Uddebo 7-10/6 (TT), 1 sjungande Sämsjön, Månstad 22/7 (AS).

Lövsångare 1.a årsobs: 1 sjungande Tranemosjön 19/4 (TFG), 1 sjungande Dragsudden, Yttre Åsunden, Långhem 19/4 (MD). Sen obs: 1 ex Älvshult, Ambjörnarp 1/10 (SL).

Grå flugsnappare Sen obs: 2 ex Älvshult, Ambjörnarp 13/9 (SL).

Svartvit flugsnappare 1:a årsobs: 1 hane Rådde, Långhem 26/4 (JL).

Skäggmes (6) 9 ex Kättsjö, Grimsås 8/11 (JE,JvH).

Törnskata Rapporterad från 16 lokaler.

Nötkråka Fynd under häckningstid: 1 ex Bystad, Limmared 4/5 (MD).

Svartkråka (13) 1 ad Slumsvik, Månstad 6/4 (MD), 1 ad Askåker, Ljungsarp 6-8/10 och 29/11 (JE).

Gråsparv Lokaler: Tranemo 3 olika lokaler (TT,SL,BÅA), Kroksjöns fiskecamp, Tranemo (JL), Rådde, Långhem (TFG), Torget, Dalstorp (BÅA), Långhem (LA), Ambjörnarp (SL),

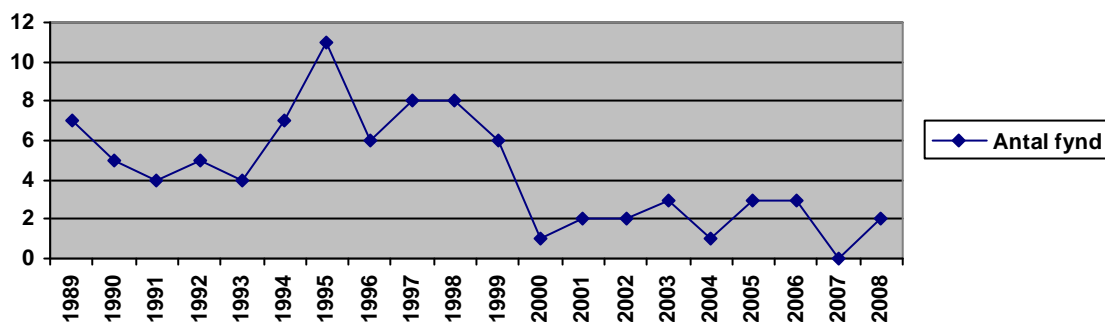
Steglits Stort antal: 13 ex Tranemosjön 19/10 (TFG). Fynd under häckningstid: 1-2 ex Skogsered, Hulared 17/6 (Klas-Göran Stenblock).

Gråsiska Fynd under häckningstid: 1 ex Älvshult, Ambjörnarp 30/7 (SL).

Större korsnäbb Lokaler: Opensten, Limmared (AS), Brobacken, Dalstorp (TT), Kättsjö, Grimsås (JE), Moghult, Grimsås (JL).

Rosenfink 1 sjungande Tranemosjön 30/5 (TT), 1 sjungande Gamla Vägverket, Tranemo 2/6 (KM).

Antal fynd av rosenfink i Tranemo kommun 1989-2008

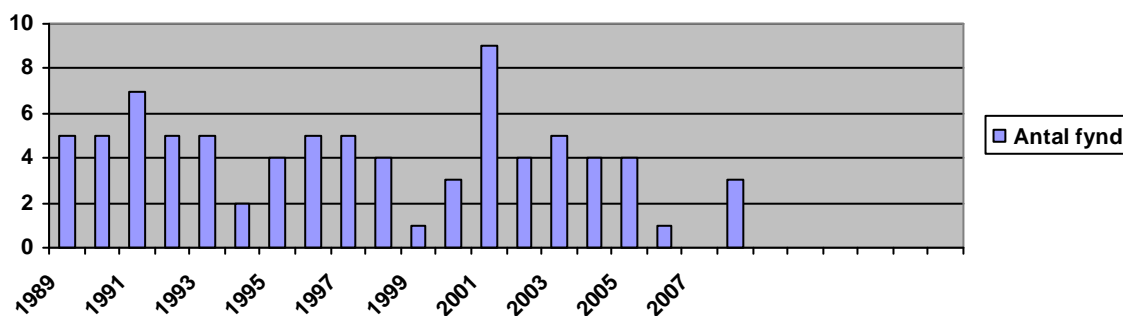
Figur 3 Rosenfinken som ökade fram till mitten av nittiotalet har de senare åren lagt sig på en betydligt lägre nivå av fynd i kommunen.

Stenknäck Lokaler: Grimsås (ÅJ), Kättsjö, Grimsås (JE), Älvshult, Ambjörnarp (SL), Lagmanshagasjön, Ljungsarp (JE), Södra Åsarp, Limmared (JL), Bystad, Limmared (MD), Hofsnäs, Långhem (JL).

Snösparv Stort antal: 100 ex Korrebo, Månstad 23-24/3 (AS,JL).

Ortolansparv 1 par Nylyckan, Ljungsarp 1/6 (Aina Svenningsson), 1 ex mot S Lagmanshagasjön, Ljungsarp 16/8 (JE), 1 ex Rådde, Långhem 30/8 (JE).

Antal observationer av ortolansparv i Tranemo kommun 1989-2008

Figur 4 Ortolansparven minskar i Sverige men man kan inte utläsa samma trend av observationerna i kommunen

Sävspary Tidig obs: 1 ex Tranemosjön 3/3 (TT).

Observatörer:

AS	Anders Svensson	JvH	Janis von Heyking
BD	Bruno Dahlqvist	KM	Krister Melkersson
BZ	Björn Zachrisson	LA	Lennart Appelqvist
BÅA	Björn-Åke Andersson	MD	Magnus Dahl
CGA	Claes-Göran Ahlgren	RB	Roger Book
DR	Daniel Rundgren	SB	Stellan Bygård
HE	Hans Ericson	SL	Sigvard Lundgren
JE	Jens Ekdahl	TFG	Tranemo Fågelgrupp
JL	Jan Lundberg	TT	Thomas Tranefors

Signaturen TFG innebär att flera av fågelgruppens medlemmar sett fågeln/fåglarna samma dag eller under en längre period.

Förutom ovanstående rapportörer har ett flertal personer rapporterat via Svalan eller muntligt och vi framför ett stort tack till alla dessa. Ingen nämnd och ingen glömd.

Fjärilssamlaren i Växtorp

I samband med en Gotlands-resa sommaren 2005 och en nyutkommen bok, Nationalnyckelns första utgåva - Dagfjärilar, väcktes fjärilsintresset till liv på nytt. Efter tre resor och tretton nätter lyckades jag äntligen få in en tornuggla (för Anders och Stellan som var med gick det fortare...) och plötsligt visste vi inte vad vi skulle göra resten av vår vecka på ön. Vi gynnade den lokala turistnäringen, sov gott, njöt av det fina vädret och började springa runt i diken på jakt efter fjärilar som ingen av oss kände igen. Som den kryssare man är så fanns det nu ingen återvändo. Var dock inte ett dugg intresserad av att ge mig på "nattfjärilar", men... Under vintern började tanken på att skaffa en lampa för nattfångst växa fram, och när jag i mars 2006 flyttade till ett hus i Växtorp, Dalstorp började jag omedelbart med att "fånga" fjärilar. "Fånga" är inte helt sant, då jag endast fotograferar de arter jag ser, och hittills endast tagit livet av en stackare (en "inomhusmal" och skadegörare som är omöjlig att artbestämma ut genitalpreparering). År 2008 blev mitt tredje år uppe bland ekarna på Ekholmen och nu kan man väl med något sånär säkerhet säga vilka arter som finns här. Är jag hemma så har jag ett "lakan" (en 125w kvicksilverlampa som hänger framför ett vitt lakan) på framsidan och en fälla med ett 20w lysrör på baksidan av huset. Det är inte hur starkt lampan lyser, utan hur mycket UV-ljus den avger som har betydelse. Detta innebär att molniga lite regntunga nätter ger betydligt bättre fångster än klara nätter, då månen verkar mer lockande än mina lampor. Dessutom ska det vara varmt. På något märkligt sätt "vet" fjärilarna vilken den optimala natten under en viss period är och kan vissa sommarnätter komma i tusental!

Poppelsvärmare Foto Jan Lundberg

Under mitt första år satte jag upp ett mål. Jag ville se om det gick att se 1000 arter på tomten. En siffra som vid någon bra lokal utmed syd/ost-kusten inte hade varit något som helst problem att nå. Nu bor man ju trots allt i kanten på småländska höglandet med allt vad det innebär... Framförallt väldigt kalla nätter! I Sverige har det observerats ungefär 2700 arter. Av dessa är ca. 1000 så kallade macro-fjärilar. Till dessa hör alla våra "stora" fjärilar; dagfjärilar, flyn, svärmare, spinnare, mätare o.s.v. De flesta av dessa är relativt lätta att bestämma. De övriga 1700, micro-fjärilar, består av en brokig skara småfjärilar med allt från ganska lättbestämda familjer (Pyralider – mott) till fullständigt omöjliga (Coleophora – säckmalar). Idag har jag kommit upp i 720 arter på tomten och tror nog det är omöjligt att lyckas få se 1000, men man vet ju aldrig. Numera får lampan och lakanet följa med överallt och jag har skaffat mig ett litet elverk (ja, två egentligen...) så jag kan fånga fjärilar var jag vill. Flitigt resande till Öland och Halland har gjort att jag idag har nått upp till knappa 1200 arter i Sverige.

Säsongen startar när temperaturen kryper över från minus till plus, men fr.o.m. slutet på mars så lyser det varje natt fram till november ungefär. Lamporna får lysa från ca en timme före solnedgång fram till dess att jag inte orkar längre (allt för ofta till solen går upp...). Utöver detta hänger jag även upp beten (rep, trasor eller vad man har, som är doppade i en blandning av socker, fikon och rödvin). Vissa arter kommer inte, eller knappt, på ljus men går att locka till sig på detta vis. Betena fungerar bäst på vår och höst då fjärilarna inte har så mycket annat att äta. Man får alltså ta sig en liten runda ett par gånger per natt för att se vad som sitter på beten och lakan, fotografera och sedan gå in och försöka komma på vad det är man sett. När man sedan vaknar är det bara att ge sig ut och se vad man kan hitta på dagen. Det är tur att vintern är lång för drygt 10 000 bilder per år tar ett tag att gå igenom...

Den 3:e april 2006 satt så mina första fjärilar på lakanet när jag kom hem från jobbet vid 23-tiden. 7 stycken stora och helt obekanta fjärilar. Nu hade det börjat! Tyckte det var helt fantastiskt att det kunde komma så många "mitt i vintern". Fyra arter visade det sig vara efter lite letande i böcker och på internet – Lingonplattfly, Ullgumpsmätare, Trefläckigt vågfly och Grå fjädermätare. Alla väldigt vanliga, men just då (och i stort sett hela första året) var allt nytt, häftigt och en "raritet" för mig. Denna "okunskap" blev oerhört tydligt bara en dryg månad senare... Stellan tittade förbi för att se om jag hade lockat till mig nå't. På lakanet satt två grå mätare som såg rätt lika ut, men ändå inte riktigt. Hade ingen aning om vad det var för art/arter, men det visste jag ju inte om någon art i början... Bestämde mig för att börja fotografera den som såg intressantast ut och hann väl ägna mig åt den någon minut när den andra flyger iväg. Stellan reagerar blixtnabbt och fångar fjärilen med handen! Senare på natten laddar jag upp bilderna i datorn och börjar gå igenom vad kvällen gett. Den första är en Asplobmätare, men den andra blir jag mer och mer tveksam till. Den ser väl ändå inte riktigt ut som en Asplobmätare... Men det finns inget annat i boken som ser ut att passa bättre. Många fjärilsarter varierar i utseende, och vissa kan se ut hur som helst, så kanske kunde en Asplobmätare se ut så här... Boken (Field Guide to the Moths of Great Britain and Ireland) täcker inte

in alla arter i Sverige, det visste jag, så kanske fanns det någon annan art i Sverige som kunde passa. Hittade till slut en art som såg jättebra ut – Tunnvingemätare, men den var sällsynt och fanns i stort sett inte i södra Sverige. En art som lever i orörd gammal granskog. Ringde min ”fjärilsexpert” nere i Skåne och talade om vad jag trodde jag fångat. Han var väl rätt säker på att jag som nybörjare inte riktigt hade klart för mig hur stor variationen var i teckning och storlek hos många nattfjärilar. Klart det är en Asplobmätare, men skicka över en bild så ska jag titta sa han. Dagen efter ringer det... I år dök det upp en till. Även denna var jag nära att missa då den satt allra längst upp i hörnet på huset, precis under hängrännan. Trodde det var en Asplobmätare, som skulle ha varit ett års-X, så jag kämpade lite för att försöka få ner den. Blev rätt förvånad när jag så vad som låg i håven. Arten har nu visat sig finnas på ett par ställen till i södra Sverige, men är inte så lättinventerad då det gäller att hitta rätt biotop, rätt kväll i april. Att man kunde göra nya förstafynd för landskapet, och dessutom på tomten, kändes väldigt främmande, när man som jag pysslat med fåglar i trettio år. Men nu har jag nog kommit upp i ett tiotal nya arter för Västergötland under de få år jag bott här uppe.

Några minnesvärda händelser, förutom ovannämnda är natten den 25:maj 2007 då jag kom ut och fick se en stor rödblå fjäril som fladdrade runt lampan. Fattade ingenting. Det där ser ju ut som en Karminspinnare! En dagflygande art som, vad jag visste, bara fanns på en lokal på Öland! (Den fanns på fler ställen utmed östkusten) Hur i helsike kan jag stå och titta på en sådan, på min tomt, mitt i natten här i Växtorp mitt i Sverige!/? Det visade sig att just denna natt (eller i alla fall, denna period...) hade Karminspinnarna bestämt sig för att söka lyckan någon annanstans och de sågs dagarna efter mitt fynd på fler platser i inlandet. Ett par veckor senare hade den etablerat sig i Halmstadtrakten och är nu, ett år senare, inte ovanlig där, där stånds (en korsört) finns. Ibland går det snabbt för en art att sprida sig!

Karminspinnare Foto Janis von Heyking

Eftersom vi har ett par rejäla ekar här så tyckte jag att Eksnabbvingen borde finnas, men hur jag än spanade upp i trädkronorna lyckades jag inte få se några. Det är en dagfjäril som svärmar över kronorna på just ek. Inte sällsynt, men svårt att se om man som sagt inte tittar upp mot kronorna (kikare är nästan nödvändigt) en varm och stilla sommardag. Har man lite tur kan man även få se någon som sitter och solar på någon blomma eller buske. Men så en natt(!) satt det helt plötsligt en vacker liten fjäril på lakanet och tittade på mig. Klart de fanns! Har dock fortfarande inte lyckats se de svärma över någon ek här hemma. Det händer någon gång ibland att en dagfjäril dyker upp på lakanet, men det är inte ofta.

Gav mig iväg ner mot sjön ett par nätter i våras för att se om jag kunde få lite andra arter än de som dök upp på tomten. Det fanns några björkarter som jag aldrig sett på tomten, men som borde finnas där. Visst kom det en och annan art, och det var väl helt ok, om än inte jättebra. Men så den 29:de april kom det en liten vecklare och satte sig på lakanet precis bredvid mig. Såg ut som någon av arterna som lever på tall och jag var rätt säker på vilket släkte det handlade om. När jag kom hem visade det sig att ingen av mina kandidater passade och jag fick börja från sida ett i "Vecklarboken" (Nordens vecklare av Ingvar Svensson). Tog en stund, men så dök det upp en bild som såg bra ut. G. margarotana – Fjärilen har tagits på ljus på Bornholm 2004. Den uppges flyga i april – maj... Jaja, då kan det ju inte vara den i alla fall tänkte jag. En art som finns i mellaneuropa och som bara är sedd i Danmark en gång, som närmast. Ytterligare någon timme gick och jag började tro att jag faktiskt hade hittat en ny art för Sverige, 150m från tomten i Dalstorp! Nu var det verkligen mitt i natten, men jag mailade över en bild till en "småfjärilsexpert" och sa att jag trodde jag tagit en ny art för landet. Fortsatte leta på nätet och hittade till slut en bild på en margarotana som såg exakt ut som min! Nu var det ingen tvekan längre. Jag hade hittat en ny art för Sverige! Lyckan (en liten bit av den i alla fall) blev kortvarig då jag bara någon minut senare hittar en artikel där författaren till "Vecklarboken" Ingvar Svensson skriver att han, efter ett riktat försök efter margarotana tagit en nere vid Sandhammaren nere i Skåne året innan. I år tog han en till på samma ställe, men dessa tre fynd är de enda i Sverige.

Det är inte bara fjärilar som dyker upp på nätterna. Kattuglor, harar, rådjur, vildsvin och nattsträckare gör mig sällskap. Skogsmössen tycker betena smakar bra, katterna tycker allt som fladdrar omkring på lakanet är kul, långörade fladdermöss tycker allt som flyger är gott och en nyfiken räv tyckte jag var intressant.

Vad som helst kan dyka upp och det mesta av det som redan dykt upp kan beskådas på min hemsida: www.pbase.com/tarsiger

Janis von Heyking

Ringmärkning 2008

Tranemosjön

Vid sju tillfällen från mitten av augusti till mitten av oktober ringmärktes fåglar. Den första helgen, 16-17 augusti, var fångsten god och 138 fåglar kunde förses med ring. Tyvärr gav de följande ringmärkningstillfällena ett magert resultat och höstens totalsumma blev 241 ringmärkta fåglar, den näst lägsta årssumman under de tolv år som ringmärkning vid Tranemosjön bedrivits. Sex gransångare märktes, vilket är den högsta årssumman hittills. Däremot var det mycket låga antal för flera arter, särskilt för järnsparv, rörsångare och sävsparv. En viktig bidragande orsak var att fångst inte kunde ske i vassen eftersom vattenståndet var för högt. Liksom tidigare har Björn Zachrisson varit ansvarig för verksamheten.

En stjärtmes ringmärktes 2008 vid Tranemosjön Foto Jan lundberg

Gräsand

I slutet av juni ringde Hasse Palmqvist och berättade att gräsandhonan som han matat i Byasjön, Ambjörnarps, hade råkat illa ut. En krok med lina hade fastnat i fågeln. Eftersom hon åt ur Hasses hand ansåg vi att vi skulle kunna ta henne och förhoppningsvis befria henne från otyget. Dagen efter var hon med sin kull av drygt halv vuxna ungar på plats och vi kunde avlägsna lina och krok. Kroken hade rivit upp ett ca 2 cm stort sår på bukens sida. Bukhinnan syntes men var inte perforerad. Hon ringmärktes liksom tre av ungarna. Vi hoppades att skadan skulle läka men samtidigt ansåg vi att risken för en infektion var stor.

Drygt tre månader senare berättade Hasse att honan fortfarande besökte hans brygga vid Byasjön. Fåglar har tydligen ofta en god förmåga att läka också ganska allvarliga skador.

Rödstjärt Foto Anders Svensson

Återfynd

Svarthätta

En ung hane som märktes 14 september 2008 på Hisingen (Rödbo, Hög) hittades död fyra dagar senare i på Vallgatan, Tranemo, där den flugit mot en glasruta. Under dessa fyra dagar hade den flyttat 92 km mot ostsydost.

Storskarv

Martin Albertsson hittade en ring i en hyggeskant i närheten av Hallåsen, Nittorp i augusti 2007. Svaret från Ringmärkningscentralen meddelade att den hade suttit på en storskarv som märktes som bounge 2007-06-03 på Mön i Danmark. Den unga skarven hade alltså flugit mot nordost, men vad som hänt kan man bara gissa sig till. Man kan ju ändå notera att Martin visat osedvanlig uppmärksamhet som hittade ringen utan tillhörande fågel långt ute i skogen. Avståndet mellan märk- och fyndplats är 287 km.

Strömstare

En strömstare som märktes 20 januari 2002 som gammal hona kontrollerades av ringmärkare i Elverum, Hedmark, Norge 30 april 2003. Fyndet bekräftar den bilden av att en stor andel av de strömstarar som övervintrar här, liksom i övriga sydsverige, häckar i Norge. Det visar också att behandlingen av återfynd går betydligt långsammare i Norge än i Sverige.

Blanksvart trämyra

När jag under året granskat stora träd så har jag på ett par ställen stött på en svart och blank myra som byggt sina bon i ihåliga askar, både hemma på Mjällbo, Uddebo och på Limmareds säteri. Vid närmare studier visar det sig att det är **Blanksvart trämyra** *Larius fuliginosus* jag stött på. Arten med dess passande namn är kraftigare än vanlig **svartmyra** vilken faktiskt är gråbrun om man tittar lite noggrannare på den. Den blanksvarta trämyran avslöjar också sig på den säregna doften som påminner om apelsin eller cederträolja. Den har enstaka gånger påträffats i hus och kan då vara till stort besvär då den gnager ur timret för att där anlägga sitt bo som byggs upp av ett kartongartat material som den får i samarbete med en svamp. Ihåliga träd är annars den vanligaste boplatsen, främst ek men andra lövträd funkar också. Precis som många andra myrarter lever den av att mjölka bladlöss i omgivande träd, dess svaga käkar kan

Blanksvart trämyra

visserligen klara av mindre insektslarver. Många av våra myrarter är "boskapsskötare". Genom att skydda bladlössen från dess fiender ger lössen ifrån sig en söt vätska som myrorna transporterar ner till sina larver i stacken i sin kräva. De flesta myror har lössen på "lösdrift" men det finns de som bygger bon av lera omkring sina löss. Vissa myrsorter samlar in lusägg på hösten för att övervintra i myrornas bon och andra förflyttar nyfödda löss till bra "beten".

Precis som tambina bildar de flesta myror fleråriga samhällen och det finns faktiskt myrarter vars drottningar kan bli uppemot 15 år vilket är ovanligt hög ålder i insektvärlden. Ett samhälle kan bestå av flera drottningar och ibland även flera myrarter. Dessa lever i herre och slav samhälle där herrearten rövar ungar från andra myrsamhällen och låter dessa arbeta åt dem. Det är inte bara andra myrarter om lever i myrstackar förutom de svampar myrorna odlar finns flera insektsarter som lever i symbiotiska eller parasitiska förhållande till värdmyran. Hos den blanksvarta trämyran lever den sällsynta myrvapenflugan men också många hotade skalbaggsarter främst i kortvingar. Intressant att notera är att den nu utdöda mellanspetten hade blanksvart trämyra som sin favoritföda. Alla dessa saker gör att denna lättbestämda myrart är en bra indikator på områden med höga naturvärden. Förhoppningsvis gör den blanksvarta trämyran dig mer intresserad av Sveriges 60-tal andra myrarter.

Halsmärkta grågäss

Under våren och sommaren 2008 observerades två halsmärkta grågäss i Askåker-Ljungsarp vid ett flertal tillfällen. Eftersom jag gärna ville veta mer om gässen sökte jag information via internet och fick kontakt med Leif Nilsson som har gett mig följande information om de märkta gässen.

EAF (E stående, AF liggande, mörkblå ring med vit text)

Märkt som ruggande vid Almeö, Hornborgasjön 2006-06-21

Observerad vid St. Bjurum, Hornborgasjön 2006-07-18

Observerad vid Eemewoude, Holland 2007-02-06

Observerad vid Askåker, Ljungsarp 2008-03-27 – 2008-04-06 i rastande flock grågäss

Observerad vid Lagmanshaga gård, Ljungsarp 2008-04-19 tillsammans med en omärkt grågås

Observerad vid Askåker, Ljungsarp 2008-05-28 tillsammans med en omärkt grågås

ESD (E stående, SD liggande, mörkblå ring med vit text)

Märkt vid Vadboden, Hornborgasjön 2007-06-29

Observerad vid Genderen-Heusden, Holland 2008-02-11

Observerad vid Askåker och vid kyrkan, Ljungsarp 2008-04-30 – 2008-05-18 i gåsflock.

Observerad vid Askåker, Ljungsarp 2008-07-04 i en rastande flock grågäss

Hösten 2008 såg Sigvard Lundgren också två halsmärkta grågäss i Östra Frölunda. De höll ihop som ett par. Den ena kunde identifieras.

E60 (blå ring med vit text)

Den märktes vid Almeö, Hornborgasjön 2006-06-22

Observerad på samma plats 2006-07-05

Observerad vid Marbäck 2007-03-09

Observerad i Östra Frölunda 2008-09-04 i en flock om ca 100 grågäss.

Leif Nilsson har också skickat mig rapporten ”Migration patterns of Nordic Greylag Geese” Ornithologica, Vol. 11, 2001, pp 19-58 (Åke Andersson, Arne Follestad, Leif Nilsson & Hakon Persson) och uppmanar oss att sprida information om pågående grågåsprojekt samt att rapportera observationer av märkta gäss.

Jag försöker här mycket kortfattat återge den information från rapporten och hemsidan, som jag tror kan vara av intresse för NiTs läsare. För den som är intresserad att läsa mer om detta och andra andfågelprojekt uppmanas att besöka hemsidan www.biol.lu.se/zoekologi/waterfowl/index.htm.

Halsmärkning av grågäss har pågått i Sverige, Norge, Danmark och Finland sedan 1984 som en del av ett projekt för att följa den kraftiga populationsökningen. Sedan 2004 är Hornborgasjön en av märkplatserna och därifrån kommer alltså de två grågäss som setts i Askåker-Ljungsarp.

Totalt har det 1984-2008 halsmärkts 6902 grågäss, varav 367 märkts vid Hornborgasjön. Hornborgasjön har alltid bokstavskombinationer som börjar på E eller H. Övriga märkplatsers koder kan utläsas på hemsidan, dock kan ännu ej någon information om enskilda individer hittas där.

Halsmärkt grågås Foto Leif Nilsson

Av återfynden kan man utläsa att merparten av grågässen flyttar sydväst till Danmark, Holland, Frankrike och Spanien. Några svenskmärkta individer har setts ända nere i Nordafrika och några enstaka i Finland och Ungern.

Intressant är att gäss från olika märkområden (olika

populationer) oftast har olika övervintringsområden.

Det finns också ett visst samband att sydliga populationer övervintrar längst norrut och stannar i vinterområdena kortast tid.

Nästan alla vinerfynd av grågäss märkta vid Hornborgasjön är från Holland, ej längre söderut. Grågäss märkta i Södermanland flyttar till stor del till Frankrike och de ”norska” grågässen flyttar till södra Spanien. Även många av grågässen märkta i Skåne har setts vintertid i Spanien och t.o.m. i Marocko. Samtidigt framhålls i rapporten att andelen skånska grågäss som stannar i Holland över vintern ökat på senare tid.

De finska gässen flyttar dels samma sydvästliga riktning som övriga skandinaviska gäss, men också i stor omfattning mer rakt söderut till Italien, Ungern och Österrike, dit inte många av de andra skandinaviska grågässen tar sig.

Det ska bli spännande att kolla gässen som återkommer denna vår till våra trakter. Kanske kommer samma gäss tillbaka, kanske börjar de häcka här, kanske är de för några år sedan födda i Askåker-Ljungsarp och ”tog en sväng” till Hornborgasjön för att rugga ? Ja, frågorna är många och visst är det spännande att studera även grågäss när de försetts med halsring och man vet mer om individen !

Om ni själva ser någon halsmärkt gås, så vill Leif Nilsson att ni mailar det till Leif.Nilsson@zoekol.lu.se

Jens Ekdal

Jätteträdet som krossade de Gaulle

På den gård jag växte upp fanns ett jätteträd. Det stod tjugo meter från ingången till vårt hus.

Trädet var mycket grovt men även resligt. Detta är ju inte alltid fallet med solitärer, som utan konkurrens gärna breder ut sig lika mycket åt sidorna som på höjden.

Sommartid skuggade trädet det mesta av huset under eftermiddagarna. Därför blev det inte så hett och kvalmigt därinne. Det var bra, för så vitt jag kan minnas var somrarna alltid soliga och varma när jag var liten. Dock kunde det någon enstaka gång komma en åskskur som fort gick över. Stod man under trädet vid ett sådant sällsynt slagregn, blev man aldrig våt. Den väldiga bladmassan var så tät att den förhindrade varje droppe nå marken där under. Men vilket smatter det kom från ovan! Grenverket började först tre meter upp. Därför fick en stege släpas fram när någon av oss syskon skulle klättra upp i trädet. Väl tio meter upp var det som att befinna sig i ett enormt och grönt rum vars skrymslen och vrår man ej kom åt att utforska. Lika bra var detta eftersom en del av trädets bevingade invånare hade makat sig längre ut i grenverkets skydd. Trädet var en lön, så vi barn brukade plocka lönnäsor som vi satte fast på våra riktiga näsor. Efter en stunds skratt trillade de av.

Tidiga sommarmorgnar kunde från trädet höras en vacker konsert. Det var som att höra Sveriges Radios samlade inspelningar av våra sångare, dock utan presentation på latin eller något annat språk.

På höstarna skedde en färgexplosion från mörkt grönt till gult och rött. Solbelyst med mörka moln bakom var trädet obeskrivligt vackert.

I oktober dolde ett täcke av gula och röda höstlöv halva gräsmattan. Men på något förunderligt sätt flyttade det mesta av lövtäcket över till grannens tomt. Detta brukade sammanträffa med någon höststorm. Under sådana kvällar kom ett mäktigt rytande och råmande från det väldiga grenverket.

Vissa vinterdagar stod trädet klädd i ett tjockt lager rimfrost mot en klarblå himmel. Det var bara att se och njuta.

Aldrig glömmet jag kvällarna tidigt på våren med den svarta trädsilhuetten framför den rödsprakande solnedgången. Då satt dom där ... stararna, vårens budbärare knäppande och visslande. Då kände man doften från den nyss upptinade jorden i den kalla kvällsluften.

På hösten plöjde farsan. Han plöjde djupare än sin föregångare (d.v.s. farfar). Då kommer det upp mycket sten om det är steniga marker, vilket det var. Han tyckte om att se väl stenröjda åkrar. Allra mest verkade han tycka om att se sina barn springa bredvid och plocka upp stenar på kärran. Då satt han i traktorn och myste körandes på lägsta växeln.

Våren 1968 hittade vi bland många andra en stor och avlång sten som var alldeles flat. Inget märkligt kan tyckas, om det inte vore för att den var nästan på pricken lik Charles de Gaulles huvud sedd i profil, särskilt hans väl utvecklade luktorgan. Frankrikes president slänger man ju inte bara så där på en stentipp. Därför var vi alla överens om att de Gaulle som stenen nu fick heta skulle stå på en värdig plats. Den mest värdiga platsen var ju under lönnen. Så vi reste den två meter höga stenen de Gaulle mot trädets stam. Denna låt oss säga högtidliga ceremoni skedde en dag i början på maj. Den stora lönnen blommade som mest och tusentals humlor, bin och andra insekter var samlade för att hämta av vårens första stora nektargiva. Från trädets krona kom ett väldigt surr och brummande. Ja, musik så storslagen att den passade en presidents installation. Ett drygt år senare under den svåra septemberstormen -69 föll vårt kära träd. De Gaulle låg krossad under dess tyngd. Vi saknade detta träd mycket och skänkte även de Gaulle en tanke.

Frank Johansson

Verksamhetsberättelse för Tranemo Naturskyddsförening 2008

Föreningsfunktionärer:

STYRELSEN:

Björn-Åke Andersson (ordf.)
Åke Andreasson (sekr)
Jan Lundberg (korresp. sekr.)

Sigvard Lundgren (v. ordf.)
Bruno Dahlqvist (kassör)
Thomas Tranefors (ledamot)

STYRELSESUPPLEANTER:

Ronny Josefsson
Ingvar Persson

Hans Eriksson
Lena Martinsson
Ingegerd Johansson
Inger Stark
Frank Johansson

REVISORER: Ronny Erlandsson

REVISORSUPPLEANTER: Rune Holmberg

VALBEREDNING: Inga Eriksson (s.k.)

Möten: Styrelsen har haft 6 protokollförda möten inklusive årsmötet 2008.

Medlemsantal: Vid utgången av 2008 var föreningens medlemsantal 286 st. Av dessa var 110 st familjemedlemmar.

Aktiviteter under året: Föreningen har erbjudit medlemmarna ett flertal organiserade aktiviteter under året, med främst studier av blommor och fåglar men också insekter. Ett upprop har gjorts om att rapportera jätteträd i kommunen. Detta har uppmärksammats i flera tidningsartiklar.

Även i år arrangerades ett höstmöte ihop med Månstads Hembygdsförening och Studieförbundet där naturfilmaren Ingemar Lind visade en uppskattad film om ”Min vän Fjällpiparen”. NIT, Naturen i Tranemo togs fram i 300 ex och skickas ut till samtliga medlemmar.

Fågelgruppen. Gruppen har träffats regelbundet varje månad utom juli. Tranegruppen är numera ledningsgrupp för Svenska Tranarbetsgruppen. Vid Tranemosjön har ringmärkning av fåglar ägt rum vid flera tillfällen och tranungar har ringmärkts på andra platser. Flera medlemmar deltar i den påbörjade riksomfattande Atlasinventeringen av fåglar. En inventering av myrfåglar genomfördes.

Botaniksektionen. Har bl.a. organiserat De vilda blommornas dag.

Kommunala kontakter. Samarbetet med kommunens naturvårdshandläggare fortsätter regelbundet. Gemensam exkursion till Ringsmosse med anledning av planerad återställning.

Bland annat har Tranemosjön med omnejd och sandödlelokal diskuterats. En skötselplan för marken kring fågeltornet vid Tåstarps ängar har upprättats och arbetet fortsätter enligt plan.

Övrigt. TNF är representerade i Ambjörnarpes klimatgrupp som verkar för att främja ett hållbart samhälle där klimatfrågan är central. Styrelsen framför ett varmt tack till alla som medverkat till ett berikande och varierat verksamhetsår, och hoppas på ett fortsatt aktivt medlemsengagemang år 2009.

Styrelsen

Göksandbi och gökärt Foto Thomas Tranefors

Tranemo Naturskyddsförening

Program 2009

Årsmöte 26 mars kl 19.00 i Limmareds församlingshem.

Det är åter dags för årsmötet att tacka, kritisera och bevilja styrelsen ansvarsfrihet samt att välja funktionärer. När årsmötesförhandlingarna är avslutade får vi se ett eller flera bildprogram från "Öar i öst och väst"; Stora Karlsö och Runde i Norge. Som vanligt bjuds på kaffe och frallor.

Ansvarig: Jan Lundberg 780 62

Vildbins svärmning Vi möter våren i Dalstorp i april. Datum bestäms efter väderlek och vårens ankomst och meddelas via hemsida.

Ansvarig: Thomas Tranefors 62 72 44

1:a maj-rundan. Vi samlas kl 07.00 på skolans aulaplan i Tranemo för gemensam avfärd. Det blir en sedvanlig rundresa för fågelskådning på några av kommunens mer kända fågellokaler. Vi hoppas på gott om nyanlända häckfåglar och några sällsyntheter. Ansvarig: Björn-Åke Andersson 767 59

Jätteträdexkursion, Samling 09.00 vid Ölsremma Kyrka

Ansvarig: Frank Johansson.

Naturnatten 5-6 juni. Cykeltur från Tranemo till Ambjörnarp. Vi hoppas se lysmask och höra nattskärre och kanske fladdermöss . Samling i hembygdsparken 22.00 Ansvarig: Thomas Tranefors 62 72 44

De vilda blommornas dag anordnas i år den 14 juni. Plats Mjällbo i Uddebo. Samling på Aulaplan i Tranemo kl 09.00. Ansvarig: Bruno Dahlqvist 767 87

Ringmärkning vid Tranemosjön kommer att ske även detta år. Datum för dessa aktiviteter kommer att läggas ut på hemsidan.

Ansvarig: Björn-Åke Andersson 767 59

Jätteträdexkursion 10 oktober i Ambjörnarp, Stjärnebo-Hallabo-Lalabo.

Samling byakrogen, Ambjörnarp. Se hemsidan för mer information.

Ansvarig: Sigvard Lundgren 603 05

Höstmötet 1 november Ingemar Lind visar sin nya film "Fågelmänniskor".

Månstad bygdegård kl 19.00. Ansvarig: Björn-Åke Andersson 767 59

Vinterutflykt 5 december. Är vattenståndet rätt försöker vi ringmärka Strömstare. Plats meddelas på hemsidan. Samling Aulaplan, Tranemo kl 09.00

Ansvarig: Hans och Inga Eriksson 764 22

13 februari 2010 anordnas en vintervandring för barn/barnfamiljer.
Vi kollar av allt av intresse i naturen för barn och vuxna. Samling Aulaplan,
Tranemo kl 09.00 Ansvarig: Hans och Inga Eriksson 764 22

Innehåll

Ordförandens sida.....	3
Fiskar i Tranemo kommun	5
Naturens år 2009	8
De vilda blommornas dag 2008	9
Fåglar på mossar - inventering 2008	10
Inventering av häckande våtmarksfåglar vid Ringsmosse 2008.....	14
Trollsländeskådning – ett växande intresse.....	15
Trollsländor i Tranemo.....	17
Fåglar i Tranemo 2008	19
Fjärilssamlaren i Växtorp.....	31
Ringmärkning 2008.....	35
Blanksvart trämyra	37
Halsmärkta grågäss.....	38
Jätteträdet som krossade de Gaulle	40
Verksamhetsberättelse.....	41
Program 2009	43

Vid alla utomhus aktiviteter gäller lämplig klädsel för rådande förhållande. Ta gärna med fika. Vid resor med privatbilar föreslås att varje passagerare ersätter föraren med 5 kr / mil.

Hjärtligt välkomna till årets aktiviteter, både medlemmar och övriga!

Tack för alla bidrag till artiklarna.

Omslagsfoto Petter Boman